

Васильченко З.М.,

доктор економічних наук, професор кафедри
фінансів, грошового обігу та кредиту
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ РЕСТРУКТУРИЗАЦІЇ

Досліджено процес реструктуризації в банківському секторі економіки. Розвинуто категоріально-понятійний апарат, що сприятиме поглибленому розумінню цього процесу.

Restructuring process in banking sector of economic is under consideration. New categories are developed for its more precise understanding.

Проблеми реструктуризації банківських систем і запобігання банківським кризам набули особливої гостроти в останніх двадцять років. Країни із ринковою економікою з періоду Великої депресії декілька десятиліть не стикалися із системними банківськими кризами, основною ознакою яких є недієздатність значної частини національної банківської системи. Тому експерти та урядовці довгий час зберігали впевненість у ефективності регулювання банківських систем і спроможності запобігати банківським кризам. Проте події 80—90-х років минулого століття засвідчили інше. З початку 80-х років банківські кризи спостерігалися більш ніж у 70 країнах (як розвинутих, так і тих, що розвиваються), й у теперішній час їх можна вважати невід’ємною складовою розвитку світової економіки. За таких обставин на особливу увагу заслуговує той факт, що міжнародне рейтингове агентство “Fitch Ratings” віднесло Україну до країн із найуразливішою банківською системою. А на думку титулованої рейтингової агенції “Standart & Poors”, стрімке зростання та висока концентрація кредитних портфельів вітчизняних комерційних банків у поєднанні з низькою платіжною культурою можуть призвести до серйозних проблем у майбутньому¹.

З точки зору регулятивної політики, правомірно можна виділити банківські кризи двох типів: економічних результатів і політичних передумов. Кризи економічних результатів, у свою чергу, бувають кредитні та фінансові. Другий тип проявляється як криза чинних юридичних і протекціоністських норм (економічної політики), або протекціоністська криза чи криза законотворчості (реформаційна).

Кредитна криза безпосередньо зумовлена дією факторів перегріву кон’юнктури “суспільного споживання”. Вона може бути викликана розповсюдженням “вірусу неплатежів”, які загрожують пандемією сектору депозитно-кредитних організацій та ощадних банків. Це криза довіри до окремих банків, що містить по-

¹ Патрікац Л., Компанієць С. Системні проблеми банківської діяльності і роль Асоціації українських банків у їх розв’язанні // Вісник НБУ. — 2006. — № 11. — С. 4.

тенційний ризик зараження системи через зростання кількості неповернених банківських позик. Такі кризи спостерігалися в 1980—1990 роках у США й деяких європейських державах. Почасти вони були результатом невиправданої дерегуляції банківської діяльності в період зростання попиту на кредити, призначені для стимулювання масового споживання.

Фінансові (боргові, або інфляційні) кризи охопили в 1994—1996 роках латиноамериканські країни, в 1997-му — країни Південно-Східної Азії. Ми поділяємо точку зору деяких авторів, що характерні для цих держав процеси лібералізації банківської сфери та дерегулювання фінансових ринків, які передбачали, зокрема, скасування обмежень на переміщення капіталів, призвели до певної дестабілізації фінансових систем та супроводжувалися низкою банківських криз². Кризи цієї категорії мають іншу економічну природу, не пов'язану з ейфорією споживацького попиту. В них загроза підриву довіри до банківської системи доповнюється втратою довіри до національної валюти й, відповідно, політики чинного уряду, з-під контролю якого намагається вийти приватний капітал, надаючи перевагу сильнішим іноземним банкам і гнучкішим урядам зарубіжних країн. У цьому випадку виникає синдром спекулятивної втечі ліквідності та капіталу за кордон. Однак інфляційна криза все ж таки не зачіпає основ довіри громадян до держави в цілому як політичної системи.

На відміну від економічних протекціоністські кризи зумовлені дією факторів регулятивних норм бюрократичного управління. Вони виражаються у втраті довіри до державних механізмів, які спрямовані на обслуговування корпоративних потреб на шкоду вільній конкуренції та соціальному розвитку.

Найтяжчою формою банківських криз є реформаційні кризи, спричинені неефективністю законотворчого процесу, необґрунтованими політичними рішеннями у сфері економіки та права, не здатними забезпечити безпеку майнових прав кредиторів та їх адекватний захист від ризиків, неправомірних дій інших осіб тощо. Принципові відмінності перелічених форм банківських криз систематизовано та наведено в таблиці 1. У кінцевому підсумку всі банківські кризи та подолання їхніх наслідків приводили до різних за масштабами змін у структурах банківських систем.

Останнім часом поняття “реструктуризація” широко використовується для позначення різних економічних і політичних процесів. Терміни “фінансова реструктуризація”, “структурна перебудова економіки”, “реструктуризація боргу”, а пізніше “реструктуризація промисловості” активно увійшли в термінологію економістів у 90-х роках. Вочевидь, немає потреби додатково обґрунтовувати, що реструктуризація взагалі, тобто реструктуризація будь-якого об'єкта, — це зміна його структури.

Структура — це сукупність стійких зв'язків між елементами об'єкта, що забезпечують його цілісність і тотожність самому собі, тобто збереження основних

² Науменкова С., Міщенко С. Особливості формування сучасної моделі фінансової системи // Вісник НБУ. — 2006. — № 11. — С. 31.

Таблиця 1. Основні типи та форми банківських криз

Криза економічних результатів		Криза економічних передумов	
Типи й форми банківських криз			
Криза перегріву кон'юнктури високого попиту на кредити (кредитна криза)	Боргова фінансова, або інфляційна криза (фінансова криза)	Криза протекціоністських норм бюрократичного регулювання, включаючи податкову та митну системи (протекціоністська криза)	Криза законотворачого процесу, коли допускаються хибні політичні рішення у сфері економіки та права (реформацийна криза)
Криза довіри окремим банкам і банківським групам	Криза довіри національній валюті (ліквідності Центрального банку)	Криза системи неефективних обмежувальних норм, системи податкових, митних та інших зборів і платежів на користь держави	Криза довіри до чинних законів та інших нормативних актів, що виражається в різних формах прояву конфлікту між суспільством та політичною владою
Втеча від банків або "паніка вкладників"	Криза довіри економічній політиці уряду, включаючи реформи управління (регулювання) та розвитку економіки	Криза системи протекціоністських пільг та інших переваг, які діють на користь окремих корпоративних груп, галузей економіки чи регіонів	Криза довіри до системи чинних та адміністративних державних інститутів і механізмів (процедур), що виражається в різних формах прояву конфлікту між суспільством та політичною владою
Перерозподіл ринку послуг кредитних організацій і ресурсів банківської системи на користь іноземних банків та філій	Втеча резидентів від національної валюти	Стихийний винахід схем обходу встановлених норм і технологій «вживання» протекціоністських та адміністративних пільг	Поширення політичного лобювання корпоративних інтересів у рамках законотворачого процесу
Відплив капіталу за кордон як показник ослаблення національної самоідентифікації індивідуальних і корпоративних власників вільно конвертованої валюти та інших інвестиційних ресурсів		Загострення антагонізму між корпоративними й загальнонаціональними інтересами	

властивостей за різних зовнішніх та внутрішніх умов³. Інакше кажучи, структура — це взаємозумовлена сукупність міжелементних зв'язків у складі системи, що визначає її якісну специфіку. Розглядаючи структуру разом із її субстратом (*substratum* (лат.) — основа), ми визначаємо конкретну якість системи. Тому ми говоримо “банківська система”, а не “банківська структура”. Для поняття структури характерний особливий тип відносин: це система зв'язків, що забезпечує впорядкованість певного виду елементів, їхню відносну стійкість. Виходячи з наукового визначення поняття “структура”, важливо підкреслити, що реструктуризувати об'єкт (тобто змінити його структуру) можна лише в межах, за яких він залишається тотожним самому собі. Власне кажучи, в результаті реструктуризації об'єкта, по-перше, не може виникнути зовсім інший (якісно) об'єкт і, по-друге, він не може зникнути. Зазнавши різноманітних зовнішніх та внутрішніх змін, він має зберегти свої основні властивості.

Викладені положення дають змогу узагальнити зміст поняття реструктуризації таким чином: *реструктуризація об'єкта* — це процес зміни сукупності стійких зв'язків між елементами у складі об'єкта (що розглядається як система), який включає зміну функцій (ролі) певних елементів за умови збереження основних властивостей об'єкта. Метою реструктуризації об'єкта є зміна якісної специфіки даної системи відповідно до заданих параметрів для успішнішого її функціонування.

Складність і багатогранність змісту поняття реструктуризації зумовили диверсифікацію його об'єктних тлумачень. Насамперед заслуговує на увагу дефініція “фінансової реструктуризації”, оскільки вона є первинною стосовно “банківської реструктуризації” з урахуванням відомої із загальної теорії фінансів системної ієрархії.

Одним із перших дослідників цього явища з-поміж вітчизняних учених став професор В.М. Федосов. Так, у монографії, одним із авторів якої він є, зазначено: “Однією з найважливіших проблем перехідної економіки є фінансова реструктуризація. Це досить складне і різнопланове явище, що має різні прояви і наслідки. Вона включає п'ять основних напрямів. По-перше, це трансформація структури і засад функціонування фінансової системи у цілому. По-друге, це структурне реформування в окремих сферах та ланках фінансової системи, яке мало бути (але не завжди було) ув'язане з трансформацією фінансової системи у цілому. По-третє, це розбудова тих сегментів фінансової системи, котрі властиві ринковій економіці. По-четверте, це докорінне реформування засад функціонування фінансів підприємницьких структур, загальнодержавних і місцевих фінансів та сфери міжнародних фінансових відносин. І нарешті, по-п'яте, це удосконалення системи управління фінансами. Саме від того, наскільки комплексно проводиться фінансова реструктуризація, багато в чому залежить успішність економічних реформ”⁴.

³ Советский энциклопедический словарь. — М.: “Сов. энц.”, 1984. — С. 1276.

⁴ Федосов В., Опарін В., Львовичкін С. Фінансова реструктуризація в Україні: Моногр. — К.: КНЕУ, 2002. — С. 19.

Отже, розуміння сутності банківської реструктуризації слід формувати в контексті викладення змісту фінансової реструктуризації. Доцільним є висунення тези про те, що остання, як складне та різнопланове явище широкого спектра, має зовнішнє (організаційне) та внутрішнє (змістове) наповнення. Зовнішнє наповнення полягає у зміні структурного співвідношення між окремими складовими фінансової системи й у структурних зрушеннях у складі фінансових ресурсів, доходів та видатків держави. Головним внутрішнім чинником економічного характеру є чітка визначеність щодо типу економічної системи, що формується у країні. Більше того, «фінансова стратегія і тактика має ґрунтуватись на певній економічній доктрині держави. Ця доктрина визначає насамперед тип економічної системи, що формується в тій чи іншій країні. За основу свого подальшого розвитку Україна обрала соціально орієнтовану економіку, що досить поширена в країнах Західної Європи. Але чітко не визначені ні передумови, ні шляхи формування подібної економічної системи. До того ж досить часто соціально орієнтована економіка мало не отожднюється з тією, що існувала в умовах адміністративно-командної системи, за якої державне усупільнення національного продукту сягало майже критичної межі (в середині 80-х років у СРСР у бюджеті централізувалося $\frac{3}{4}$ національного доходу)»⁵.

Вочевидь, за таких обставин дослідження явища банківської реструктуризації лише ускладнюється й залежатиме від цілого ряду проблем. Виділимо 3-поміжних ключові, тобто домінуючі. Перша проблема — відсутність системного підходу передусім до фінансової реструктуризації. Друга — невизначеність із напрямом реформ. Цілком очевидно, що залежно від обраного типу економічної системи та фінансової моделі суспільства визначаються й напрями та характер фінансової реструктуризації. Третя проблема лежить у площині управління трансформаційними процесами в їх широкому розумінні. Наголосимо ще раз на тому, що досі відсутня чітка стратегія й тактика фінансової реструктуризації, яка визначала б її напрями та складові, встановлювала послідовність, етапи й терміни проведення реформ, забезпечуючи системність та єдину цілеспрямованість. І, нарешті, четверта проблема пов'язана з відсутністю належної ефективності функціонування всієї вітчизняної фінансової системи і як наслідок — банківської системи.

Викладені положення, безперечно, впливають на формування методологічних засад реструктуризації банківської системи загалом і комерційних банків зокрема. Слід наголосити, що реструктуризація банків (як, між іншим, і будь-яких інших об'єктів) має ґрунтуватися на *структурному методі*, який полягає у виявленні структури як сукупності відносин, інваріантних за деяких перетворень. *Інваріантність* — це властивість деяких суттєвих для системи параметрів не змінюватися за певних її перетворень. Відбиваючи незмінне та постійне в однорідних системах, інваріантність виступає як основна характеристика її структури. У

⁵ Федосов В., Опарін В., Львовичкін С. Фінансова реструктуризація в Україні: Моногр. — К.: КНЕУ, 2002. — С. 12.

зв'язку з викладеним *інваріант банківського сектору* економіки — це його фінансова стійкість та здатність адекватно забезпечувати потреби економіки. Оскільки за такого підходу центр тяжіння зміщується на операції перетворення (трансформації), що застосовуються до об'єктів банківського сектору економіки, характерною рисою структурного методу в такому разі є перенесення уваги з елементів та їхніх основних (природних) властивостей на відносини між елементами й залежні від них реляційні, тобто набуті в системі, властивості. З урахуванням зазначеного прийнятним видається визначення структури банку як взаємодії органів управління різного рівня з функціональними підрозділами у процесі обґрунтування, розробки, прийняття та реалізації управлінських рішень⁶. Отже, раціональність та оптимальність структури банківської установи — необхідна передумова її ефективної діяльності.

До дослідження цієї тематики останнім часом долучаються й деякі вітчизняні науковці, котрі справедливо стверджують, що “в економічній літературі немає єдиного підходу до визначення понять “реструктуризація” та “реорганізація банків”. Дослідження проблем і механізму реорганізації й реструктуризації банків залишається важливою і мало розробленою науковою й практичною проблемою”⁷. Думка інших зводиться до того, що “підвищення ефективності банківської діяльності потребує сьогодні реструктуризації банківського сектору. Для забезпечення швидкого розвитку та зростання банківського сектору необхідна загальна консолідація банків. Ефективніші банки, визнані такими за результатами їхньої діяльності, повинні мати можливість розширювати свою ринкову частку порівняно з менш ефективними. Тільки за таких умов можна посилити роль банків у зростанні економіки”⁸.

Зауважимо, що питання про необхідність здійснення банківської реструктуризації було порушене російськими вченими ще після загострення кризи 1998 року. На їхню думку, банківську реструктуризацію можна визначити як економічний маневр⁹. Водночас цей маневр є стратегічною метою держави. У книзі Г. Тосуняна та А. Вікуліна “Банківське право” банківська реструктуризація розглядається як процес здійснення відповідних заходів, що обмежений у часі, тобто, на їхню думку, реструктуризація не повинна й не може проводитися вічно. Реструктуризація як явище має свій початок і кінець, котрі в історичному плані не можуть відставати один від одного більш ніж на декілька років¹⁰. Із таким підхо-

⁶ Шпачук В. Структура банку: основні засади її ефективності // Вісник НБУ. — 2006. — № 10. — С. 30.

⁷ Копилюк О.І. Шляхи реорганізації комерційних банків // Фінанси України. — 2003. — № 10. — С. 143.

⁸ Вовчак О.Д. Банківська система України: стан, проблеми та перспективи розвитку // Фінанси України. — 2003. — № 10. — С. 125.

⁹ Савинская Н.А. Теоретические и методологические основы системной организации банковской деятельности. — СПб.: Изд-во СПбГУЭФ, 2001. — С. 18.

¹⁰ Тосунян Г., Викулин А. Банковское право Российской Федерации. — М.: БЕК, 2000. — С. 146.

дом принципово не можна погодитися, оскільки при цьому не враховується, що підтримка нормального функціонування кредитних установ потребує перманентної структурної перебудови для адаптації до довкілля, умов якого постійно змінюються. Активні дії з відновлення платоспроможності та ліквідності банків, безперерйного функціонування системи розрахунків дають змогу досягти бажаного стану банківського сектору, але стабільність цього стану може бути досягнута лише за умови постійної додаткової корекції. Це свідчить про відсутність часових обмежень реструктуризації банків (обмеженими можуть бути лише її етапи) та еволюційний характер цього процесу. Цю думку поділяють й інші автори, зазначаючи, що в банківському секторі відбуваються серйозні зміни, які можна назвати “еволюційною реструктуризацією”¹¹. А точка зору більшості зарубіжних дослідників зводиться до розгляду реструктуризації як альтернативи банкрутству¹².

Таким чином, доходимо висновку, що під *банківською реструктуризацією* розуміється структурне перетворення сфери банківської діяльності. Форми прояву банківської реструктуризації та її концептуальна основа представлені на рис. 1.

Для кращого розкриття сутності цієї дефініції слід зробити низку надзвичайно важливих уточнень: 1) банківська реструктуризація має бути стратегічним рішенням, що сприяє актуалізації й інтенсифікації цього бізнесу; 2) така реструктуризація має багатоваріантний, альтернативний характер; 3) у процесі реструктуризації можлива (але не обов’язкова) зміна параметрів банківської системи та її організаційно-правового поля; 4) важливо розмежовувати реструктуризацію банківської системи й реструктуризацію комерційного банку як явища взаємопов’язані, але такі, що відбуваються на різних рівнях (поняття “банківська реструктуризація” в цьому випадку відіграє інтегруючу роль).

На думку автора, при виявленні правової й економічної природи банківської реструктуризації особливу увагу слід звернути на те, що вона має різні форми прояву. Реструктуризація може здійснюватися при збереженні організаційно-правових меж банківського бізнесу. В деяких випадках виникає потреба в перегляді цих меж. Йдеться передусім про те, що форми реструктуризації можна об’єднати у дві групи, які включають: перша — перетворення в межах діючих банків; друга — зміни, що приводять до утворення нових організаційних структур.

Форми реструктуризації першої групи передбачають зміцнення становища банків та їх органічне зростання, яке відбувається на основі поетапного вдосконалення та розширення сфери банківської діяльності за рахунок власних ресурсів, попередньо сконцентрованих у банках. Фахівцями підкреслюється, що зростання на базі власних активів банківської фірми має особливе значення у сфері

¹¹ Мельников А. Опыт реструктуризации российских банков // Аналитический банковский журнал. — 2001. — № 8. — С. 43.

¹² Кинг А. Тотальное управление деньгами: Пер. с англ. — СПб., 1999. — С. 18.

¹³ Карлофф Б. Деловая стратегия: Пер. с англ. — М.: Экономика, 1991. — С. 112.

нематеріального виробництва¹³. Разом із тим зростанню банків обов'язково має передувати поліпшення їхнього фінансового стану шляхом підвищення рівня капіталізації та якості активів, яким, у свою чергу, ми відводимо особливе місце в системі заходів із банківської реструктуризації. Загалом форми реструктуризації першої групи полягають у зміні внутрішньої організаційної будови банківського інституту, системи управління діяльністю банку та, насамкінець, структури банківських пасивів та активів у вказаних напрямках (рис. 1).

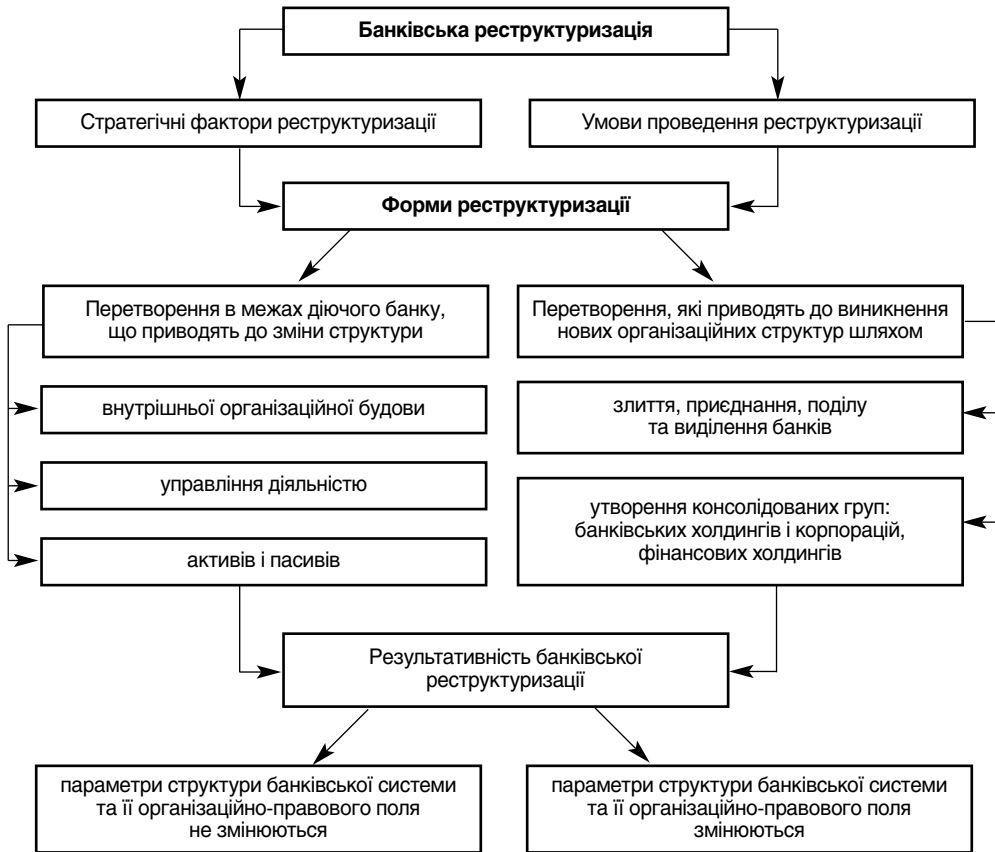


Рис. 1. Концептуальна основа банківської реструктуризації

Форми реструктуризації другої групи залежать від способу перетворення банківської діяльності: або на базі внутрішніх джерел, за рахунок розвитку внутрішньобанківського потенціалу, або шляхом створення нових організаційних структур і використання їхніх ресурсів. Для утворення таких структур існує декілька можливостей: а) поділ банку на самостійні частини або виділення із його складу окремих частин; б) злиття з іншими банками, в результаті чого виникає новостворений банк; в) приєднання до інших банків, що призводить до встановлення повного контролю над банком, який приєднався; г) утворення консолідованих груп

(фінансових, банківських холдингів, банківських корпорацій) чи навіть об'єднань із підприємствами нефінансового сектору (фінансово-промислових груп).

Слід зауважити, що в деяких дослідженнях із цієї теми поняття реструктуризації почасти некоректно ототожнюється лише зі злиттям, приєднанням комерційних банків чи розглядається як рівнозначне з ними поняття¹⁴.

Розуміння зазначеного дає підстави стверджувати, що на відміну від самого процесу реструктуризації, об'єктивного по суті, перелічені форми мають суб'єктивний характер і, як правило, визначаються чиймись економічними інтересами. Мова передусім іде про одержання додаткового прибутку для певних груп осіб, приблизна сума якого може бути розрахована виходячи із середньої рентабельності банківського капіталу в передбачуваних умовах. Варто наголосити, що здійснення подібних перетворень пов'язане зі значними труднощами й не завжди справджує очікування. Зростання масштабів бізнесу пов'язане з ускладненням організаційних, структурних, комунікаційних зв'язків, отже, виникає потреба в перегляді управлінських завдань і в організації менеджменту на якісно новому рівні. Постають проблеми, викликані особливостями фундаментальних основ ведення різних видів бізнесу та корпоративної культури. Більше того, через розрив між стратегічними цілями партнерів ефективність від об'єднання не завжди відповідає очікуванням. Сумісність корпоративних культур інститутів, які вступають у союз, визначає адекватну реакцію на нові проблеми, а також стійкість їх функціонування в рамках єдиного цілого. А тому створення інтегрованої управлінської структури, необхідної для об'єднання різноспрямованих зусиль, почасти викликає супротив, подолання якого пов'язане зі значними витратами фінансових та людських ресурсів.

Відповідь на питання щодо правильності вибору напрямку та форми реструктуризації залежить від ступеня обґрунтованості її проведення, для чого треба попередньо оцінити можливі наслідки і спробувати передбачити проблеми.

Розглянуті аспекти банківської реструктуризації можна вважати засадничими в контексті наших досліджень, які надалі вважаємо за потрібне спрямувати в русло виявлення вземозв'язку програмно-цільової орієнтації банківської реструктуризації та рівнів її проведення. Така реструктуризація здійснюється на декількох рівнях — системному та рівні банківських установ.

Так, зокрема, на думку окремих авторів, реструктуризація на рівні банківського сектору розглядається як “сукупність взаємопов'язаних змін організаційної, юридичної, управлінської, технологічної бази кредитної справи і функціонування банків”¹⁵. Чіткіше виражене ідеологічне спрямування має визначення, запропоноване Ю.А. Константіновим та А.І. Лільнським: “Реструктуризація — це структурна перебудова банківської системи. Вона не є черговою кампанією, яка завершиться най-

¹⁴ *Копилук О.І.* Шляхи реорганізації комерційних банків // *Фінанси України*. — 2003. — № 10. — С. 88.

¹⁵ *Роджер Л. Миллер, Девід Д. Ван-Хуз.* Современные деньги и банковское дело: Пер. с англ. — М.: ИНФРА-М, 2000. — С. 17.

ближчим часом. Структурна перебудова триватиме й надалі, щоби банківська система країни змогла ефективно забезпечувати задоволення її економічних потреб”¹⁶.

Проведений аналіз дає змогу чітко розмежувати поняття “реструктуризація банківської системи” і “реструктуризація банківської установи”, попри близькість їх змістового тлумачення та тісний взаємозв’язок у практичній площині. Отже, під *реструктуризацією банківської системи*, на нашу думку, слід розуміти комплекс заходів, спрямованих на зміцнення фінансової стійкості банківської системи та запобігання або подолання кризових явищ у ній із урахуванням змін у національній економіці та на світовому фінансовому ринку шляхом створення нових банків, банківських об’єднань, реорганізації діючих банків (у формі злиття, приєднання, поділу чи виділення), зміни юридичного статусу банківських установ або їх ліквідації.

Реструктуризація банківської установи — це сукупність взаємопов’язаних заходів, що полягають у зміні структури активів і пасивів банку, структури управління діяльністю, внутрішньої організаційної будови з метою поліпшення фінансового стану банку, підвищення рівня капіталізації, ліквідності та запобігання виникненню кризи в банку.

Ми поділяємо позицію й інших експертів, що вітчизняна банківська система має стати на шлях інституційних перетворень. Так, зокрема, О.І. Кіреєв сформулював власну позицію в такий спосіб: “Давайте говорити про реструктуризацію банків, а ще краще — діяти. Має бути пласт комерційних, універсальних банків, пласт — муніципальних і пласт — кооперативних”¹⁷.

Таким чином, мову слід вести про необхідність створення нової банківської інфраструктури, яка, з одного боку, дозволила б розосередити ризики виникнення банківських криз, а з другого — консолідувати банки. (Звісно, процеси консолідації банківської системи не повинні вплинути на якість банківського обслуговування в регіонах.) Вочевидь, справедливою є точка зору, що “Україні сьогодні потрібно активніше вживати заходів щодо підвищення рівня концентрації національного банківського капіталу”¹⁸.

На підставі викладеного вище можна зробити висновок, що інституційні перетворення та концентрація капіталу в банківському секторі економіки держави є складовими процесу банківської реструктуризації, теоретичне підґрунтя якого частково було сформоване в наших попередніх дослідженнях і потребує подальшого розвитку¹⁹. Головне — спроба прискорити цей процес за відсутності напрацьованих оптимальних механізмів може мати небажані наслідки, пов’язані зі зростанням неефективності банківського сектору вітчизняної економіки та його монополізації.

¹⁶ Константинов Ю.А., Ильинский А.И. Финансовый кризис: причины и преодоление. — М.: ЗАО “Финстатинформ”, 1999. — С. 137.

¹⁷ Патрікац Л., Крохмалюк Д. Проблеми та перспективи розвитку банківської системи України // Вісник НБУ. — 2004. — № 1. — С. 41.

¹⁸ Гесць В.М. Іноземний капітал у банківській системі України // Дзеркало тижня. — 2006. — № 26. — С. 8–9.

¹⁹ Васильченко З.М. Методологічні засади стратегії реорганізації комерційних банків // Фінанси України. — 2004. — № 7. — С. 123–131; Васильченко З.М. Комерційні банки: реструктуризація та реорганізація: Моногр. — К.: Кондор, 2006. — 528 с.